

فهرست

■ دین و زندگی (۱)

- ۸ درس اول (هدف زندگی)
- ۱۴ درس دوم (پر پرواز)
- ۲۲ درس سوم (پنجره‌ای به روشنایی)
- ۲۷ درس چهارم (آینده روشن)
- ۳۴ درس پنجم (منزلگاه بعد)
- ۳۹ درس ششم (واقعه بزرگ)
- ۴۲ درس هفتم (فرجام کار)
- ۴۸ درس هشتم (آهنگ سفر)
- ۵۴ درس نهم (دوستی با خدا)
- ۶۰ درس دهم (یاری از نماز و روزه)
- ۶۵ درس یازدهم (فضیلت آراستگی)
- ۶۸ درس دوازدهم (زیبایی پوشیدگی)

■ دین و زندگی (۲)

- ۷۲ تفکر و اندیشه
- ۷۳ درس اول (هدایت الهی)
- ۷۶ درس دوم (تداوم هدایت)
- ۸۲ درس سوم (معجزه جاویدان)
- ۸۷ درس چهارم (مسئولیت‌های پیامبر (ص))
- ۹۳ درس پنجم (امامت، تداوم رسالت)

- ۱۰۱ درس ششم (پیشوایان اسوه)
- ۱۱۰ درس هفتم (وضعیت فرهنگی، اجتماعی و ...)
- ۱۱۳ درس هشتم (احیای ارزش‌های راستین)
- ۱۱۶ درس نهم (عصر غیبت)
- ۱۲۵ درس دهم (مرجعیت و ولایت فقیه)
- ۱۲۸ درس یازدهم (عزت نفس)
- ۱۳۲ درس دوازدهم (پیوند مقدس)

■ دین و زندگی (۳)

- ۱۳۷ تفکر و اندیشه
- ۱۳۷ درس اول (هستی‌بخش)
- ۱۴۳ درس دوم (یگانه بی‌همتا)
- ۱۵۰ درس سوم (توحید و سبک زندگی)
- ۱۵۵ درس چهارم (فقط برای تو)
- ۱۶۳ درس پنجم (قدرت پرواز)
- ۱۷۰ درس ششم (سنت‌های خداوند در زندگی)
- ۱۸۱ در مسیر
- ۱۸۲ درس هفتم (بازگشت)
- ۱۸۶ درس هشتم (احکام الهی در زندگی امروز)
- ۱۹۰ درس نهم (پایه‌های استوار)
- ۱۹۷ درس دهم (تمدن جدید و مسئولیت ما)
- ۲۰۱ آزمون
- ۲۱۳ پاسخ‌نامه تشریحی

هدف زندگی

آیات ۳۸ و ۳۹ دخان

و ما نیافریدیم آسمان‌ها و زمین
و آنچه بین آن‌ها است را به بازیچه
آن‌ها را جز به حق خلق نکردیم.

«وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَمَا بَيْنَهُمَا لِإِغْيَابِ
مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ»

🔑 **کلیدواژه:** بالحق

🔑 **مفهوم آیه:** آفرینش، هدفمند است و بیهودگی و بازیچه‌بودن از نظام خلقت به دور است.

🔑 **جملات مرتبط متن:** ۱ حق‌بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین به معنای هدفداربودن خلقت آن‌هاست.

۲ دلالت آیه بر این است که جهان آفرینش بی‌هدف نیست و هر موجودی براساس برنامه حساب‌شده‌ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف حکیمانه‌ای در حرکت است.

۳ در پس خلقت تک‌تک موجودات این جهان، هدفی وجود دارد (معلول) زیرا خالق آن‌ها خدایی حکیم است (علت)؛ یعنی خدایی که هیچ کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد.

🔑 **ارتباط مفهومی:** ۱ با آیه «أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنْتُمْ إِلَيْنَا لَا تَرْجَعُونَ» که در آن خداوند عبث‌بودن را از خلقت انسان‌ها به دور می‌داند.

۲ با حدیث امام علی علیه السلام: «ای مردم ... هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لَهو کند و ...».

ترجمه آیه ۱۸ سوره اسراء

«آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهیم - و به هر کس اراده کنیم - می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکنندگی در آن وارد شود.»

➤ **مفهوم آیه: ۱** کسی که تنها دنیا و نعمت‌های زودگذر آن را بخواهد فقط به اندازه‌ای که خداوند اراده کند، در اختیارش قرار می‌گیرد.

➤ نتیجه دنیاخواهی بدون در نظر گرفتن آخرت، دوزخ است.

➤ **پیام‌های کتاب درسی: ۱** برخی از هدف‌ها و دلبستگی‌ها پایان‌پذیر هستند و تنها پاسخگوی برخی از استعداد‌های مادی ما هستند.

➤ اگر کسی آن‌ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند، ممکن است به مقداری از آن برسد.

➤ اگر کسی فقط این هدف‌ها را انتخاب کند، در آتش دوزخ سقوط خواهد کرد.

➤ اگر هدف‌های دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف‌های اخروی می‌شوند.

➤ **ارتباط مفهومی:** با آیه ۲۰۰ سوره بقره: «بعضی از مردم می‌گویند: خداوند ما در دنیا نیکی عطا کن ولی در آخرت بهره‌ای ندارند.»

ترجمه آیه ۱۹ سوره اسراء

«و آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند و مؤمن باشد پاداش داده خواهد شد.»

➤ **مفهوم آیه:** آخرت‌گرایی اگر با تلاش و کوشش و ایمان، همراه باشد، نتیجه‌اش دریافت پاداش خواهد بود. (شرط دریافت پاداش، آن است که:

۱) در طلب آخرت باشی. ۲) برای رسیدن به آن سعی و کوشش کنی. ۳) باایمان باشی.)

۱- **پیام‌های کتاب درسی:** ۱ برخی هدف‌ها (هدف‌های اخروی) پایان‌ناپذیر و همیشگی‌اند و پاسخگوی استعداد‌های مادی و معنوی بیشتری در وجود ما هستند.

۲ اگر کسی این هدف‌ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند و برای آن‌ها تلاش کند در حالی که ایمان دارد، به هدف خود خواهد رسید.

۳ هدف‌های پایان‌ناپذیر همان هدف‌های اخروی هستند.

۴- **ارتباط مفهومی:** با آیه ۲۰۱ سوره بقره: «و بعضی می‌گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش نگاه دار.»

ترجمه آیه ۲۰۰ سوره بقره

«بعضی از مردم می‌گویند: خداوندا به ما در دنیا نیکی عطا کن، ولی در آخرت بهره‌ای ندارند.»

۵- **مفهوم آیه:** ۱ طلب دنیا و نعمت‌هایش، بدون در نظر گرفتن آخرت باعث می‌شود که فرد در آخرت بهره‌ای نداشته باشد.

۲ برخی انسان‌ها چنان سطحی‌نگرند که دعای آن‌ها تنها رسیدن به زندگی کوتاه مادی است.

۶- **پیام‌های کتاب درسی:** ۱ اگر کسی فقط هدف‌های دنیوی را انتخاب کند در آخرت بهره‌ای ندارد.

۲ اگر هدف‌های دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف‌های اخروی می‌شوند.

۷- **ارتباط مفهومی:** با آیه ۱۸ سوره اسراء که به زودگذر بودن هدف‌های دنیوی اشاره دارد: «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، ...».

ترجمه آیات ۲۰۱ و ۲۰۲ سوره بقره

«و بعضی می گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش نگاه دار. (۲۰۱) اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند و خداوند سریع الحساب است (۲۰۲)».

۱- مفهوم آیه: دنیا و آخرت با هم منافاتی ندارند، به شرط آن که انسان به دنبال اعمال نیک باشد و تنها طالب دنیا نباشد.

۲ بهره انسان در قیامت، از کارهای خویش است و بدون تلاش او را پاداشی نیست.

۳ در مقابل عده‌ای که در دنیا، فقط طالب نعمت‌های مادی آن هستند (مصدق آیه ۲۰۰)، عده‌ای دیگر دنیا را برای انجام حسنه و نیکی و کسب بهره برای آخرت خود می‌خواهند.

۴- پیام‌های کتاب درسی: اصل قرارگرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شوند.

۵- ارتباط مفهومی: با آیه ۱۹ سوره اسراء که بیانگر حال کسانی است که در طلب آخرت هستند: «و آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند ...». و آیه «مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ» که نعمت و پاداش دنیا و آخرت را نزد خداوند می‌داند.

ترجمه آیه ۶۰ سوره قصص

«آن چه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آن چه نزد خداست بهتر و پایدارتر است؛ آیا اندیشه نمی‌کنید؟»

۱- مفهوم آیه: نعمت‌های دنیوی، محدود است ولی پاداش الهی و نعمت‌های اخروی، نامحدود و غیر قابل تصور و پایدار است.

۲ انسان عاقل (کسی که می‌اندیشد) آخرت پایدار و نعمت‌های بی‌نهایت و جاودانه آن را فدای دنیای فانی و زودگذر نمی‌کند.

🔑 **پیام‌های کتاب درسی:** ۱ هدف‌های پایان‌ناپذیر، همان هدف‌های اخروی هستند.

۲ هدف‌های پایان‌پذیر، همان هدف‌های دنیوی هستند.

پیام کلی آیات ۱۸ و ۱۹ سورهٔ اسراء، ۲۰۰ تا ۲۰۲ سورهٔ بقره و ۶۰ سورهٔ قصص: برنامه‌ریزی انسان باید دربرگیرندهٔ اهداف اخروی و اهداف دنیوی باشد و به گونه‌ای تنظیم شود که اهداف اخروی اصل قرار گیرند و هدف‌های دنیوی فرعی و تابع آن‌ها باشند.

آیة ۱۳۴ سورهٔ نساء

«مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا
فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ»

هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد،
نعمت و پاداش دنیا و آخرت هر دو نزد
خداست.

🔑 **کلیدواژه:** فَعِنْدَ اللَّهِ

🔑 **مفهوم‌آیه:** بهره‌مندی از نعمت‌های دنیا و آخرت، در گرو انتخاب عبادت و بندگی خداوند به عنوان هدف اصلی زندگی است.

🔑 **جملات مرتبط متن:** ۱ افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی خود، هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده می‌کنند و هم از آن‌جایی که تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می‌دهند، جان و دل خود را به خداوند نزدیک‌تر می‌کنند و سرای آخرت خویش را آباد می‌سازند.

۲ معمولاً آدم‌های زیرک و هوشمند هدف‌های خود را به گونه‌ای انتخاب می‌کنند که به قول معروف «با یک تیر چند نشان بزنند.»

۱- **ارتباط مفهومی:** «ای دوست شکر بهتر یا آن که شکر سازد؟ / خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟ ...» که بر برتری خداوند بر سایر اهداف زندگی و انتخاب او به عنوان هدف اصلی، تأکید دارد.

۲- و نیز با این مصرع از مولوی «چون که صد آمد نود هم پیش ماست» که به صورت یک ضرب‌المثل در جایی که یک چیز، جامع و دربردارنده چیزهای دیگر است، استفاده می‌شود.

سخن حضرت علی

ایشان معمولاً هنگام موعظه مردم سخن خود را با این عبارت آغاز می‌کرد: «ای مردم ... هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهُو کند و او را به خود وا نگذاشته‌اند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش پردازد.»

۳- **مفهوم حدیث:** هدفمند و «به حق» بودن آفرینش انسان‌ها و لغو بیهوده‌نبودن گام‌نهادن انسان در جهان هستی

۴- **ارتباط مفهومی:** با آیه «و ما خلقنا السماوات و الارض و ما بینهما لاعبین ما خلقناهما آلاّ بالحق»

شعر مولوی (دیوان شمس)

«ای دوست، شکر بهتر یا آن که شکر سازد؟
خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟
ای باغ تویی خوش‌تر یا گلشن و گل در تو؟
یا آن که برآرد گل، صد نرگس تر سازد؟
ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش؟
یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟»

۵- **مفهوم ابیات:** خداوند برترین هدفی است که انسان می‌تواند آن را انتخاب کند، زیرا او خالق همه چیز است.

ارتباط مفهومی: با آیه «مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ» که انتخاب خداوند به عنوان برترین هدف را برای رسیدن به نعمت‌های دنیا و آخرت توصیه می‌کند.

درس

۵

قدرت پرواز

آیه ۳ سوره انسان

«إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ

إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا»

ما به حقیقت راه (حق و باطل) را به انسان

نمودیم،

یا سپاس‌گزار خواهد بود یا ناسپاس.

☞ مفهوم آیه: ۱ انسان در چهارچوب قوانین حاکم بر هستی، حق انتخاب دارد.

۲ چون انسان دارای قدرت اختیار است، مسئول سرنوشت خویش می‌باشد.

۳ فلسفه نبوت، نشان دادن راه به انسان است و شکرگزاری یا کفران به وسیله قدرت اختیار انسان صورت می‌گیرد. (ریاضی-۹۴)

→ **جملات مرتبط متن:** خدای متعال، متناسب با قوه اختیار، بشر را راهنمایی کرده و او را مختار گذاشته است که از راهنمایی خداوند استفاده کند و سپاس‌گزار باشد، یا ناسپاسی کند و از هدایت و لطف الهی بهره نبرد و مسیر شقاوت را بپیماید.

→ **ارتباط مفهومی:** این آیه در درس ۲، سال دهم برای معرفی یکی از سرمایه‌های انسان یعنی قدرت اختیار مطرح شده است.

آیه ۱۰۴ سوره انعام

به راستی که دلایل روشن از جانب پروردگارتان به سوی شما آمد.	«قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ
پس هر کس که بینا گشت، به سود خود او	فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ
و هر کس کور دل گردد به زیان خود اوست ...	وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا ...»

→ **مفهوم آیه:** ۱ آیه به داشتن قدرت تفکر و تصمیم‌گیری از نشانه‌های اختیار انسان اشاره می‌کند.

۲ خداوند رهنمودها و دلایل روشن خود را برای ما انسان‌ها می‌فرستد و این انسان است که باید براساس تفکر و تصمیم با این رهنمودها مواجه شود.

۳ انسان هم می‌تواند این دلایل روشن را نادیده بگیرد و تصمیم به مخالفت و نادیده گرفتن آن‌ها بگیرد و هم می‌تواند با تفکر و تصمیم درست، دست به انتخاب صحیح زند و به نفع خویش گام بردارد.

درس ۵: قدرت پرواز

۱- **جملات مرتبط متن:** خدای متعال، متناسب با قوه اختیار، بشر را راهنمایی

کرده و او را مختار گذاشته است که از راهنمایی خداوند استفاده کند.

۲- **ارتباط مفهومی:** ۱ با بیت «این که فردا این کنم یا آن کنم / خود دلیل

اختیار است ای صنم» با توجه بر دلالت هر دو بر تفکر و تصمیم از شواهد وجود اختیار.

۲ عبارت «رَبِّكُمْ» بیانگر ربوبیت خداوند است و هدایت و آگاه کردن

مردم از ربوبیت الهی سرچشمه می گیرد. (درس ۲- دوازدهم)

آیه ۱۸۲ سوره آل عمران

این [عقوبت]، به خاطر کردار پیشین

شماست

[و نیز به خاطر آن است که] خداوند هرگز

به بندگان ستم نمی کند.

«ذَلِكْ بِمَا قَدَّمْتَ آيِدِيكُمْ

وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ»

۳- **مفهوم آیه:** ۱ یکی از شواهد وجود اختیار در انسان، مسئولیت پذیری

اوست.

۲ سرنوشت هر کس در گروی اعمال اختیاری اوست که در دنیا انجام

داده است.

۳ خداوند عادل است و به کسی ظلم نمی کند، پس گناهکاران باید

مجازات شوند تا ظلمی بر بی گناهان صورت نگرفته باشد.

۴ کيفرهای الهی، نتیجه ظلم خدا بر بشر نیست، بلکه نتیجه ظلم بشر

بر خویشان است.

۵- **ارتباط مفهومی:** با ابیات: «هیچ گویی سنگ را فردا بیا / ورنیایی من دهم

بد را سزا؟ ...» با توجه به دلالت بر مسئولیت پذیری از شواهد وجود اختیار

نکته

هر سه آیه «آنا هدیناه السَّبیل ...»، «قد جاءکم بصائر من ربکم ...» و «ذلک بما قدّمت ایدیکم ...» به وجود قدرت اختیار در انسان اشاره و با هم ارتباط مفهومی دارند.

آیه ۴۱ سوره فاطر

همانا خداوند نکه می‌دارد	«إِنَّ اللَّهَ لَمِسْكٌ
آسمان‌ها و زمین را	السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
از این‌که نابود شوند	أَنْ تَزُولَا
و اگر بخواهند نابود شوند،	وَلَئِنْ زَالَتَا
کسی نمی‌تواند آن‌ها را حفظ کند	إِنْ أَمَسَكَهُمَا
مگر خود خداوند ...	مِنْ أَحَدٍ مِّن بَعْدِهِ ...»

۱ **مفهوم آیه:** آیه بیانگر قدر و قضای الهی و نظام قانونمند هستی است.

۲ آسمان‌ها و زمین به ارادهٔ خداوند پابرجاست و حرکت زمین در مدار خود به ارادهٔ اوست.

۳ پدیده‌ها در بقا نیازمند قدرت خداوند هستند.

۴ نظم حاکم بر هستی، از سوی خداست و بنا به حکمت اوست، نه امری تصادفی.

۱ **جملات مرتبط متن:** همهٔ رخدادهای جهان، تحت یک برنامهٔ سامان‌دهی شده و غایتمند انجام می‌گیرد نه اتفاقی و بی‌هدف؛ زیرا پروردگار این جهان حکیم است.

۲ اعتقاد به خدای حکیم، این اطمینان را به آدمی می‌دهد که جهان خلقت حافظ و نگهبانی دارد که در کار او اشتباه نیست و کشتی جهان به خاطر داشتن چنین ناخدایی، هیچ‌گاه غرق و نابود نخواهد شد.

درس ۵: قدرت پرواز

۱- **ارتباط مفهومی:** با بیت «قطره‌ای کز جویباری می‌رود / از پی انجام کاری می‌رود» ارتباط دارد.

۲ آیه به تدبیر و مدیریت خداوند در اداره جهان هستی اشاره دارد و بیانگر توحید در ربوبیت است.
(درس ۲ - دوازدهم)

آیه ۴۰ سوره یس

نه خورشید را سزد	«لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا
که به ماه برسد	أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ
و نه شب بر روز پیشی جوید	وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ
و هر یک در مداری در گردش‌اند.	وَلَوْ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ»

۱- **مفهوم آیه:** همه موجودات در چهارچوب حدود، اندازه، ویژگی، موقعیت مکانی و زمانی و قانونمندی که از جانب خدا تعیین شده، در حرکت‌اند.

۲ موجودات همه در تقدیر مشخص شده از جانب خدا عمل می‌کنند و از قانونمندی خود خارج نمی‌شوند. (خروج از تقدیرات الهی ناممکن است).

۱- **جملات مرتبط متن:** خداوند در این آیه، درباره تقدیر الهی و این قانونمندی تخلف‌ناپذیر و استوار مثال می‌زند.

۲ «قَدَر» و «قَدْر» به معنای «اندازه» است. «تقدیر» به معنای «اندازه‌گرفتن» است.

۳ مخلوقات جهان، از آن جهت که خدای متعال با علم خود، اندازه، حدود، ویژگی، موقعیت مکانی و زمانی آن‌ها را تعیین می‌کند، مقدر به تقدیر الهی هستند.

۱- **ارتباط مفهومی:** با موضوع «ذکر نکات علمی بی‌سابقه»، از ویژگی‌های اعجاز محتوایی قرآن در ارتباط است.
(درس ۳ - یازدهم)

حدیث حضرت علی علیه السلام در مورد قضا و قدر

حضرت علی علیه السلام با جابه‌جا کردن محل نشستن خود از زیر دیوار کج در مقابل این سؤال که «آیا از قضای الهی می‌گریزی؟» فرمود: «نه، بلکه از قضای الهی به قدر الهی پناه می‌برم.»

❖ **مفهوم حدیث:** ۱ هر تقدیر خاص، قضای خاص خود را به دنبال دارد. (کجی دیوار ← فروریختن آن)

۲ اعتقاد به قضا و قدر، نه‌تنها مانع تحرک و عمل انسان نیست، بلکه عامل و زمینه‌ساز آن است.

اشعاری از مولانا

«آن یکی بر رفت بالای درخت
صاحب باغ آمد و گفت ای دنی
گفت: از باغ خدا بنده خدا
پس ببستش سخت آن دم بر درخت
گفت: آخر از خدا شرمی بدار
گفت: کز چوب خدا این بنده‌اش
چوب حق و پشت و پهلوی، آن او
گفت توبه کردم از جبر ای عیار

می‌فشانند او میوه را دزدانه سخت
از خدا شرمت، بگو چه می‌کنی؟
می‌خورد خرما که حق کردش عطا
می‌زدش بر پشت و پهلوی چوب سخت
می‌کشی این بی‌گنه را زار زار
می‌زند بر پشت دیگر بنده‌اش
من غلام و آلت فرمان او
اختیار است، اختیار است، اختیار»

❖ **مفهوم ابیات:** ۱ اختیار یک حقیقت وجدانی، مشهود و انکارناپذیر است.

۲ کسی که اختیار را در سخن یا بحث انکار می‌کند در عمل از قدرت اختیار خود بهره می‌برد و آن را اثبات می‌کند.

اشعار مولانا (مثنوی معنوی)

۱ «این‌که فردا این کنم یا آن کنم خود دلیل اختیار است ای صنم»

درس ۵: قدرت پرواز

۱- **مفهوم بیت:** «تفکر و تصمیم» (سنجیدن کارها، دچار تردید شدن و انتخاب کردن)، از شواهد وجود اختیار است.

۲- «گرنبودی اختیار این شرم چیست این دریغ و خجلت و آزرم چیست؟
وان پشیمانی که خوردی زان بدی ز اختیار خویش گشتی مَهتدی»

۳- **مفهوم ابیات:** «احساس رضایت و پشیمانی» (رضایت و خرسندی پس از موفقیت در کار یا ندامت و پشیمانی پس از انجام کار اشتباه)، از شواهد وجود اختیار است.

۴- «هیچ گویی سنگ را فردا بیا ورنیایی من دهم بد را سزا؟
هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟ هیچ با سنگی عتابی کس کند؟»

۵- **مفهوم ابیات:** «مسئولیت‌پذیری» (پذیرش عواقب عمل خود و جبران کردن آن و نیز مجازات‌شدن به دلیل عدم انجام مسئولیت)، از شواهد وجود اختیار است.

از دیوان اشعار پروین اعتصامی

«رودها از خود نه طغیان می‌کنند آن چه می‌گوییم ما آن می‌کنند
ما به دریا حکم طوفان می‌دهیم ما به سیل و موج فرمان می‌دهیم
قطره‌ای کز جویباری می‌رود از پی انجام کاری می‌رود»

۱- **مفهوم ابیات:** نقشه جهان با همه موجودات و ریزه‌کاری‌ها و ویژگی‌ها و قانون‌هایش از آن خدا و از علم خداست و اجرا و پیاده کردن آن نیز به اراده خداست.

۲- هر حادثه‌ای در جهان هدف معین، حکیمانه و مشخصی دارد و از سر تصادف، غفلت یا ندانم‌کاری رخ نمی‌دهد.

آزمون جامع

۱- اگر بخواهیم برای این عبارت حضرت علی علیه السلام که سخن آغازین ایشان در موعظه‌ها بود: «ای مردم، ... هیچ کس را به خود وانگذاشته‌اند تا به کارهای لغو و بی‌ارزش بپردازد»، دلیلی قرآنی بیان کنیم، کدام آیه شریفه راهنمای ما خواهد بود؟

- ۱) «من کان یرید ثواب الدنیا فعند الله ثواب الدنیا و الآخرة»
 - ۲) «انّ هذا القرآن یهدی للتی هی اقوم و یمشّر المؤمنین الذین یمعلون الصّالحات»
 - ۳) «و ما خلقنا السّماوات و الارض و ما بینهما لاعبین ما خلقناهما الاّ بالحقّ»
 - ۴) «و سخرّ لكم الّیل و النهار و الشمس و القمر و التّجوم مسخّرات بأمره»
- ۲- براساس آیات قرآن کریم، گرمای داشته‌شدن در باغ‌های بهشتی معلول چیست و کدام عبارت به تجسم عمل در قیامت به عنوان عمیق‌ترین و کامل‌ترین نوع پاداش و جزا اشاره می‌کند؟

- ۱) رعایت عهد و امانت - «و سیصلون سعیراً»
 - ۲) رعایت عهد و امانت - «یاکلون فی بطونهم ناراً»
 - ۳) ادای شهادت به راستی - «و لهم عذاب مُهین»
 - ۴) ادای شهادت به راستی - «فانهار به فی نار جهنّم»
- ۳- خداوند راه بهانه و دستاویز را با توجه به کدام ویژگی در پیامبران، بر مردم می‌بندد؟

- ۱) علم و عصمت
 - ۲) غفران و رحمانیت
 - ۳) عزت و حکمت
 - ۴) بشارت و انذار
- ۴- قرآن کریم کدام مورد را سد راه تشکیک اهل باطل بیان می‌کند؟
- ۱) «و ما کنت تتلو من قبله من کتاب و لا تحطّه بيمينک»
 - ۲) «لو کان من عند غیر الله لوجدوا فيه اختلافاً کثیراً»
 - ۳) «قل لئن اجتمعت الانس و الجنّ علی أن یأتوا بمثل هذا القرآن لا یأتون»
 - ۴) «ام یقولون افتراه قل فأتوا بسورة مثله»

۵- معصوم بودن امیرالمؤمنین (علیه السلام) در علم و عدالت را در کدام حدیث

پیامبر (صلی الله علیه و آله) می توان توأمان یافت؟

- ۱) «أنت متی بمنزلة هارون من موسى آلا أنه لا نبی بعدی»
 - ۲) «انا مدینة العلم و علی بابها فمن اراد العلم فلیأتها من بابها»
 - ۳) «علی مع الحق و الحق مع علی»
 - ۴) «این مرد ... بهترین شما در رعایت مساوات بین مردم و ارجمندترین نزد خداست.»
- ۶- براساس آیات قرآن، شراب و قمار وسیله و ابزار فریب کدام مانع رشد

انسان است و چه اثر جمعی دارد؟

- ۱) مانع درونی - پشت کردن به حق و فرمان‌های او
 - ۲) مانع درونی - ایجاد عداوت و کینه میان مردم
 - ۳) مانع بیرونی - ایجاد عداوت و کینه میان مردم
 - ۴) مانع بیرونی - پشت کردن به حق و فرمان‌های او
- ۷- انحصار حق تصرف در جهان برای خداوند، پیام قابل برداشت از کدام

آیه شریفه است؟

- ۱) «قل افاتخذتم من دونه اولیا لا یملکون لانفسهم نفعاً و لا ضرراً»
 - ۲) «قل الله خالق کل شیء و هو الواحد القهار»
 - ۳) «لله ما فی السموات و ما فی الارض»
 - ۴) «قل أغیر الله ابغی رباً و هو رب کل شیء»
- ۸- مطابق فرمایش امام علی (علیه السلام)، وجوب کدام دستور الهی، به سبب آزمودن

اخلاص بندگان بوده است و شعر «برو این دام بر مرغی دگر نه / که عنقا را بلند است آشیانه» ناظر بر کدام یک از میوه‌های اخلاص در بندگی است؟

- ۱) «کتب علیکم الصیام کما کتب علی ...» - نفوذناپذیر در برابر وسوسه‌های شیطان
- ۲) «کتب علیکم الصیام کما کتب علی ...» - دستیابی به درجاتی از حکمت
- ۳) «اقم الصلاة ان الصلاة ...» - نفوذناپذیر در برابر وسوسه‌های شیطان
- ۴) «اقم الصلاة ان الصلاة ...» - دستیابی به درجاتی از حکمت

۹- پیام خداوند به پیامبرش: «قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ اسْرِفُوا عَلَىٰ انْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا

مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ...»، با کدام مفهوم در ارتباط است؟

(۱) توبه نه تنها گناه را پاک می‌کند، بلکه گناهان را به حسنات تبدیل می‌کند.

(۲) توبه در جوانی آسان‌تر است و خداوند توبهٔ جوانان را بسیار دوست دارد.

(۳) تکرار توبه، اگر واقعی باشد، موجب محبوب‌شدن انسان نزد خداوند و جلب رحمت او می‌شود.

(۴) با توبه همهٔ گناهان حتی شرک هم آمرزیده می‌شود.

۱۰- معیار مطرح‌شده در کدام آیهٔ شریفه در تقابل با عقاید خرافی و آداب

جاهلی است؟

(۱) «لقد ارسلنا رُسُلنا بِالْبَيِّناتِ و انزلنا معهم الكتاب ...»

(۲) «.. قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ و الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ»

(۳) «يا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اطِيعُوا اللَّهَ و اطِيعُوا الرَّسُولَ ...»

(۴) «وَمِنَ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجاً ...»

پاسخنامه تشریحی جامع

(دینی دهم، درس ۱، صفحه ۱۵)

۱- گزینه «۳»

عبارت حضرت علی علیه السلام بیانگر آفرینش هدفمند انسان است و با آیه «و ما خلقنا السماوات و ...» که آفرینش جهان را به حق و هدفمند می داند، در ارتباط مفهومی است.

(دینی دهم، درس ۷، صفحه های ۸۲ و ۸۶)

۲- گزینه «۲»

قرآن کریم می فرماید: «و آن ها که امانت ها و عهد خود را رعایت می کنند و آن ها که به راستی ادای شهادت می کنند و آن ها که بر نماز مواظبت دارند، آنان در

باغ‌های بهشتی گرامی داشته می‌شوند.» (درستی بخش اول همه گزینه‌ها)
 «أَمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا: جز این نیست که آتشی در شکم خود
 فرومی‌برند.» به تجسم عمل خوردن (تصاحب) مال یتیم از روی ظلم و به
 ناحق اشاره می‌کند.

(دینی یازدهم، درس ۱، صفحه ۱۶)

۳- گزینه ۴

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «رُسُلًا مَبْشُرِينَ وَ مَنْذَرِينَ لئَلَّا يَكُونَ
 لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ...»

(دینی یازدهم، درس ۳، صفحه‌های ۴۳ و ۴۴)

۴- گزینه ۱

قرآن کریم خطاب به پیامبر ﷺ می‌فرماید: «و ما كنت تتلو من قبله من
 كتاب و لا تحطه بيمينك اذآ لارتاب المبطلون: و پیش از آن هیچ نوشته‌ای
 را نمی‌خواندی و با دست خود آن را نمی‌نوشتی که در آن صورت، اهل باطل
 به شک می‌افتادند.»

(دینی یازدهم، درس ۶، صفحه ۸۱)

۵- گزینه ۳

حدیث «علی مع الحق و الحق مع علی»، در بردارنده هر سه ویژگی عصمت،
 عدالت و علم در حضرت علی عليه السلام است. کسی که همواره با حق باشد از
 گناه و خطا و اشتباه مصون است، زیرا در غیر این صورت دیگر همراهی
 همیشگی وی با حق معنا نداشت. هم‌چنین تمام رفتارهایش نیز مبتنی بر
 عدالت است و کاری خلاف عدالت انجام نمی‌دهد و علمش نیز حق است،
 یعنی در علم و اندیشه‌اش خطا راه ندارد.

(دینی دهم، درس ۲، صفحه ۳۳)

۶- گزینه ۳

آیه ۹۱ سوره مائده: «شیطان می‌خواهد به وسیله شراب و قمار، در میان
 شما عداوت و کینه ایجاد کند و شما را از یاد خدا و نماز بازدارد.»
 شیطان مانع بیرونی رشد انسان است.

۷- گزینه «۱»

(دینی دوازدهم، درس ۲، صفحه‌های ۱۹ و ۲۲)

ترجمه آیه: «بگو آیا غیر از او سرپرستانی گرفته‌اید که [حتی] اختیار سود و زیان خود را ندارند؟» مفهوم آیه: کسی که اختیار سود و زیان خود را ندارد، نمی‌تواند ولی و سرپرست مردم باشد ← حق تصرف و سرپرستی در جهان منحصرأ برای خداست.

۸- گزینه «۱»

(دینی دوازدهم، درس ۴، صفحه‌های ۴۷ و ۴۸ و دینی دهم، درس ۱۰،

صفحه ۱۲۵)

حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: «خداوند بدان جهت روزه را واجب کرد تا اخلاص مردم را بیازماید.» (کتب علیکم الصیام ...) و شعر «برو این دام بر مرغی دگر نه ...» به نفوذناپذیری فرد با اخلاص در برابر وسوسه‌های شیطان اشاره می‌کند.

۹- گزینه «۴»

(دینی دوازدهم، درس ۷، صفحه ۸۵)

ترجمه آیه: «بگو ای بندگان من که زیاده به خود ستم روا داشته‌اید، از رحمت الهی ناامید نباشید، خداوند همه گناهان را می‌بخشد چرا که او آمرزندهٔ مهربان است.»

۱۰- گزینه «۲»

(دینی دوازدهم، درس ۹، صفحه‌های ۱۱۶ و ۱۱۸)

رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم دعوت خود را در جامعه‌ای جاهلی آغاز کرد که نشانه‌هایی بسیار اندک از تعقل و تفکر و دانایی داشت. آن جامعه سرشار از خرافات و مظاهر جهل بود. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم آمد تا این جامعه را متحول کند و مردم را به سوی زندگی مبتنی بر تفکر و علم سوق دهد. این مفهوم در آیه «قل هل یستوی الذین ...» نیز نمایان است.